

ایران بهشت میوه

واژه میوه در لغتنامه دهخدا به معنای ثمر و به ثمر رسیده است. در گیاهشناسی به تخمدان رسیده یک گیاه گلدار، میوه می‌گویند. میوه‌ها خود معمولا تخم گونه خود را نیز در دل دارند. ایران در خاورمیانه بالاترین رتبه تولید میوه را به خود اختصاص داده است.

واژه میوه در لغتنامه دهخدا به معنای ثمر و به ثمر رسیده است. در گیاهشناسی به تخمدان رسیده یک گیاه گلدار، میوه می‌گویند. میوه‌ها خود معمولا تخم گونه خود را نیز در دل دارند. ایران در خاورمیانه بالاترین رتبه تولید میوه را به خود اختصاص داده است.

این در حالی است که رتبه ایران در جهان از این نظر هشتم است و انواع مختلف میوه در خاک زرخیز و پربرکت کشورمان به عمل می‌آید. ژان شاردن، جواهرفروش و جهانگرد فرانسوی که کتاب ده جلدی «سفرهای سیر ژان شاردن» به عنوان یکی از بهترین کارهای پژوهشگران غربی درباره ایران و شرق نزدیک برشمرده می‌شود، توصیفات جالبی درباره میوه ایران دارد. وی می‌نویسد: در ایران همان انواع میوه موجود در اروپا وجود داشت و بسی بیشتر، همگی لذیذ.

او به گوناگونی زیاد خربزه‌ها، خیارها، انگورها، زردآلوها، انارها، سیب‌ها، گلابی‌ها، پرتقال‌ها، به‌ها، آلبوخارها، انجیرها، پسته‌ها، بادام‌ها، گردوها، فندق‌ها و زیتون‌ها اشاره می‌کند. به دلیل تنوع اقلیمی، توپوگرافیک و ارتفاعی ایران امروزی، انواع متنوعی از میوه‌ها در کشور یافت می‌شود. از خرماهای نیمه گرمسیری گرفته تا میوه‌های روینده در مناطق معتدل و سردسیر. اشارات تاریخی متعددی درخصوص فراوانی و تنوع میوه در ایران در دوره اسلامی وجود دارد. اما در دوره پیش از اسلام، فقط در دو سند بجا مانده اطلاعات محکمی یافت می‌شود: داستان پهلوی خسروی قبادان اود ریدگ و بوندهیشن. در اولی که مربوط به دوره خسروی اول انوشیروان است، دو میوه خارجی آناناس و زنجبیل چینی (که اشتباه میوه دانسته شده) ذکر شده است و شماری از انواع محلی: بادام، گردو، هلو، ارمنی، سیب، به، خیار، پرتقال سرخ و سفید، آلو، بالنگ، پسته، نخود، خرماهای حیره، شاه بلوط، و سیاه دانه از نشابور.

اما در منبع دوم - ندهیشن - شامل تقسیم بندی ناپخته ای از میوه های اصلی به سه دسته با 30 گونه است: 1 - ده گونه با درون و بیرون خوردنی: انجیر، سیب، به، خیار، انگور، توت، گلابی 2 - ده گونه که فقط بیرونشان خوردنی است: خرما، زردآلو، سنجد، زالزالک، کنار، آلو و عناب 3 - ده گونه که فقط درونشان خوردنی است: گردو، بادام، انار، نارگیل، فندق، شاه بلوط و پسته. یکی از تولیداتی که ایران می‌تواند روی آن برنامه ریزی ویژه‌ای داشته باشد میوه است. ایران دارای آب و هوای چهار فصل است و در تمام فصول هم میوه گرمسیری و هم میوه سردسیری تولید می‌شود. به عنوان مثال پرتقال و هندوانه که در شمال و جنوب کشور تولید می‌شود در یک زمان در یک مغازه میوه فروشی قابل مشاهده است.

دیر زمانی است که تولید و عرضه و در یک کلام تجارت میوه در بسیاری از کشورها رواج دارد. تولید این نوع خوراکی پیشینه چند هزار ساله دارد و در بیشتر کشورها بر اساس نیاز و البته مساعدت خاکشان برخی از انواع آن قابل تولید است. با این حال ایران یکی از منحصربه‌فردترین کشورهایی است که انواع و اقسام میوه‌ها که مربوط به اقلیم‌های متفاوت است، در آن تولید می‌شود. اینچنین است که بسیاری شهرهای ایران مزین به نام یک میوه خاص است و اصولاً آن شهر را به نام آن میوه می‌شناسند و نام بردن میوه آن شهر، ملاکی برای کیفیت آن میوه خواهد بود.

به عنوان مثال، عرضه کننده‌ها زمانی که می‌خواهند میوه‌ای به نام انار را به مشتری عرضه کنند نام ساوه را پسوند آن قرار می‌دهند یا زمانی که نام گلابی را می‌برند نام شهر نطنز را به آن اختصاص می‌دهند. در این راستا جالب است بدانید که دلیل این که هر میوه‌ای به یک شهر اختصاص دارد، چیست. به گفته کارشناسان این حوزه و باغدارانی که سال‌هاست مشغول به این کار هستند، نوع خاک و همچنین کیفیت و ظاهر یک میوه در یک شهر باعث می‌شود آن میوه در آن شهر بهتر از دیگر شهرها به ثمر برسد. همچنین بیشتر این میوه‌ها نیز به دلیل این که ابتدا در آن شهر تولید شده است، معروف شده‌اند. البته خاک برخی شهرها یک نوع میوه را بهتر از سایر شهرها به ثمر می‌رساند. به عنوان مثال در شمال کشور هندوانه خوبی نمی‌توان تولید کرد، اما هندوانه میناب در جنوب کشور که آفتاب در آن مستقیم‌تر و تندتر می‌تابد، بسیار معروف است.

اینچنین است که نگاهی به نقشه ایران نشان می‌دهد این خاک زرخیز را از جهاتی می‌توان کشور میوه نامید. چراکه در هر شهر و گوشه و کنار آن که سرک می‌کشی میوه‌ای خوشبو و خوش طعم که گاه شهرتی جهانی دارد، موجود است. میوه‌هایی که به گفته مقامات صنفی ظرفیت صادرات به اندازه نفت خام دارد و اصلاً میوه، نفت خام واقعی ایران است. در ذیل به برخی برندهای میوه ایرانی که بعضاً شهرتی جهانی دارد، اشاره شده است. با این توضیح که اولاً برخی میوه‌ها در میوه‌بودنشان اختلاف نظر وجود دارد، مانند گردو، بادام و انجیر و ثانیاً ذکر تمام میوه‌هایی که در خاک زرخیز ایران به عمل می‌آید از نظر فضای صفحه امکان‌پذیر نیست. اینچنین است که در گزارش و اینفوگرافی آن تنها به برخی میوه‌های مشهور ایرانی اشاره شده است.

سیب دماوند

از سیب شروع می‌کنیم که معروف‌ترین آن به دماوند در استان تهران و پای کوه دماوند اختصاص دارد. البته سیب در کل کشور توانایی تولید دارد، اما از نظر ظاهر و همچنین طعم تفاوت‌های زیادی میان آن وجود دارد. سیب در کشور دارای درجه

بندی است که اولین جایگاه برای دماوند و بعد به ترتیب میانه و مراغه از نوع کیفیت و ظاهر اختصاص دارد. بذر و نهالی که برای درخت سیب به کار می رود خاص نبوده و این نوع خاک است که طعم و ظاهر آن را منحصر به فرد می کند.

نارنگی جهرم

درخصوص نارنگی نیز باید گفت بهترین نارنگی ایران به جهرم در استان فارس اختصاص دارد. همچنین روستایی در بندرعباس به نام سیاهو وجود دارد که در آن نارنگی های پفکی با کیفیتی تولید می شود. نوع دیگری از نارنگی که یافا معروف است مختص به شمال کشور است. این نارنگی از نظر طعم و ظاهر بسیار با کیفیت است. نارنگی در سبد صادرات کشور نیست و بر اساس نیاز مصرفی تولید می شود.

پرتقال بم

پرتقال برخلاف نارنگی یکی از بیشترین صادرات را به خود اختصاص داده است. یکی از معروف ترین پرتقال هایی که در کشور تولید می شود به جیرفت و بم در استان کرمان اختصاص دارد. پرتقال های ناول به عنوان زودرس ترین ارقام پرتقال در مناطق کوهستانی منطقه جیرفت به ثمر می رسد که از نظر اقتصادی از جایگاه ویژه ای برخوردارند. البته مازندران نیز پرتقال های باکیفیتی را تولید می کند. به دلیل شیرینی و عطر منحصر به فرد، قیمت پرتقال جنوب نسبت به پرتقال شمال بسیار بیشتر است به همین دلیل دهک های خانوارهای کم درآمد و متوسط ترجیح می دهند از پرتقال شمال بهره ببرند. پرتقال شمال به اونسو معروف است. هر دو نوع پرتقال نیز در سبد صادراتی قرار دارند و کشورهایی مانند قزاقستان، ازبکستان و روسیه طرفداران اصلی این میوه به حساب می آیند. نوع دیگری از پرتقال به نام ناول است.

انار ساوه

انار، میوه ای بهشتی است که تولید آن در کشور بسیار بوده و معروف ترین آن مربوط به ساوه در استان مرکزی است. ساوه اولین شهری بود که در آن انار تولید شد و انار ساوه اکنون یک برند معتبر محسوب می شود. اما باید بدانید اکنون اناری در محله ای به نام فردوس در شیراز تولید می شود که از نظر ظاهر، طعم و پرفرمداری رتبه بالاتری را نسبت به ساوه به خود اختصاص داده است. خاک نرم و حاصلخیزی فراوان باعث شده تا شیراز بتواند برند یک میوه را از شهری دیگر به انحصار خود دریاورد. اناری که در فردوس شیراز تولید می شود به نام دان مشکی معروف شده است. البته انار تفت یزد نیز بسیار معروف است. انار این شهر بسیار پر آب و خوشمزه است، اما این میوه در شهرهای دیگر کمتر مشاهده می شود.

گیلاس مشهد

نام گیلاس و آلبالو همیشه باهم می آید، اما کمتر در کنار هم در سبد خرید خانوارها قرار دارد. دلیل این که در سبد خرید خانوار از هم جدا می شود می تواند طعمشان باشد. گیلاس بسیار شیرین است اما آلبالو ترش و این بستگی به مزاج افراد دارد که چه طعمی را می پسندند. بهترین نوع گیلاس ایران به مشهد و لواسانات در استان تهران اختصاص دارد. گیلاس این دو منطقه از نظر ظاهری و همچنین طعم با سایر گیلاس ها تفاوت دارد. نوع دیگری از گیلاس که در دشت مغان اردبیل به صورت علمی کشت می شود بسیار معروف و با کیفیت است که به نام گیلاس تکدانه معروف است. آلبالو ها نیز دارای درجه کیفی است که بهترین آن در مناطقی مانند کرج و ارومیه کشت می شود. در این میان آلبالو های جدید که به پیوندی معروف است و از پیوند بین نهال آلبالو و گیلاس به وجود آمده است توانسته کمی بازار را در اختیار بگیرد، اما طرفداران آلبالو کرج و ارومیه بسیار بیشتر از این آلبالوهای پیوندی است.

زرد آلو؛ از کاشان تا ارومیه

این میوه در گذشته با پسوند کاشان به علاقه مندان عرضه می شد، اما اکنون این انحصار از دست کاشان خارج و در ارومیه پا به میدان گذاشته است. زردآلوی ارومیه اکنون یکی از پرفرمدار ترین و همچنین باکیفیت ترین میوه هایی است که در کشور تولید و عرضه می شود. این نوع زردآلو به شکر پاره به دلیل شیرینی زیاد معروف است. باکیفیت بودن این میوه باعث شده تا بخشی از ثمرات آن به کشورهای دیگر صادر شود.

آلو؛ از گلستان تا آذربایجان

در کشور انواع مختلفی از آلو تولید می شود. آلو زرد با عنوان آلو قطره طلا معروف شده و آلو قرمز نیز با صفت شابلون شناخته شده است. اما هرکدام از این میوه ها در منطقه ای خاص رشد می کند. آلو زرد در مناطق شمالی کشور و بیشتر در استان گلستان و نیشابور به ثمر می رسد و آلو قرمز در منطقه دشت مغان استان اردبیل. پوست و طعم این میوه در این مناطق باعث می شود همچنان کشاورز به دلیل تقاضای فراوان میل بیشتری به کشت این میوه داشته باشد.

هلوهای دماوند و دشت مغان

هلو، شلیل و شبرنگ از یک خانواده است. معروف ترین نوع هلو در کشور به دماوند و دشت مغان تعلق دارد. البته دشت مغان نیز نسل های بعدی خانواده هلو را با بهترین کیفیت به انحصار خود درآورده که 70 تا 80 درصد میوه های تولیدی این خانواده به دلیل کیفیت بسیار بالا و همچنین شکل و ظاهری بسیار مناسب صادر می شود. این به آن معنا نیست که هرچه خوب است صادر می شود به این معنا که بخشی از آن که نیاز جامعه را رفع می کند توزیع می شود و به دلیل با کیفیت بودن آن کشورهای دیگر بخشی از آن را خریداری می کنند.

هندوانه میناب

این میوه نیز یکی از پرفرمدارترین میوه های تولیدی در کشور است. هندوانه حتی در آیین باستانی ایرانی جایگاه ویژه ای دارد

و برای شبی مانند شب یلدا باید برای تولید و عرضه آن برنامه ریزی ویژه ای داشت. بهترین نوع هندوانه در میناب بندرعباس کشت می شود. بعد از آن نیز بوئین زهرا و شیراز نیز در پله های بعدی کیفیت تولید هندوانه قرار دارند.

خربزه تربت جام

خربزه نیز انواع مختلفی دارد که بهترین نوع آن به حاجی ماشالایی که به شهر تربت جام در استان خراسان رضوی تعلق دارد، معروف است. البته در این میان خربزه هایی به نام خربزه سوسکی که زردرنگ است در شهر ایوانکی استان تهران تولید می شود نیز از کیفیت بالایی برخوردار است. خربزه های دیگری که سبز رنگ است در میناب تولید می شود که طعم بسیار متفاوت و شیرین تری را به خود اختصاص داده است.

توت فرنگی کردستان

یکی از خوشمزه ترین میوه هایی که اکنون به لطف کاشت گلخانه ای در طول سال قابل دسترسی است، توت فرنگی است. بهترین نوع توت فرنگی به استان کوهستانی و حاصلخیز کردستان تعلق دارد و طعم و ظاهر این میوه با نوع گلخانه ای آن بسیار تفاوت دارد. اما تنها ظاهر فانتزی توت فرنگی نیست که آن را به میوه ای مشهور تبدیل کرده، بلکه خواص جادویی آن در مقایسه با دیگر میوه ها، توجه پزشکان را نیز جلب کرده است. گوجه سبز، یکی دیگر از میوه های پرطرفداری است که افراد برای خرید بهترین نوع آن زمان می گذارند. گوجه سبز کاشان یکی از معروف ترین نوع گوجه است.

توت و شاه توت کاشان

توت یکی دیگر از میوه های پرطرفدار است که مرغوب ترین آن در انحصار شهر کاشان است. شاه توت نیز که از خانواده توت است و بهترین نوع آن در همان شهر کاشان کشت می شود. البته شهرهایی مانند یزد، تهران، دماوند و همدان نیز در تولید توت کوتاهی نمی کنند، اما مرغوبیت توت کاشان با توت سایر شهرها تفاوت اساسی دارد.

خرمای بم

خرمای مضافتی بم تولیدی در شهرستان بم در استان کرمان یکی از محصولات درجه یک خرمای ایران به شمار می رود. این نوع خرما با توجه به رطوبت بالا به عنوان خشکبار محسوب نشده و شرایط نگهداری آن در دمای بین ۵- تا ۵+ درجه سانتی گراد است، در حال حاضر این خرما در برندهای مختلف در بازارهای داخلی کشور ایران و بازارهای بین المللی به فروش می رسد.

انگور تاکستان

انگور نیز در بیشتر شهرها تولید می شود، اما صحبت از انگور تاکستان در استان قزوین که به میان می آید شهرهای دیگر باید کنار برونند تا مرغوبیت و لطافت این میوه در این شهر خودی نشان بدهد.

گلابی نطنز

گلابی نطنز که به تحفه نطنز معروف است یکی از مرغوب ترین گلابی های کشور به حساب می آید. این گلابی به دلیل عطر و طعم خاصی که دارد با دیگر گلابی عمل آمده در دیگر شهرها تفاوت فاحشی دارد. رنگ خاص این گلابی نیز که دو رنگ بوده و دارای رنگ گلبهی و زرد است باعث شده این میوه از نظر ظاهری نیز خاص باشد؛ البته اگر آبدار و درشت بودنش را کنار بگذاریم.

نارنج و عطر بهارنارنج شیراز

میوه معروف و خوشبویی که در اردیبهشت روح عاشقان رام ست می کند و در شیراز - شهر عشق - به عمل می آید، نارنج است. عطر شکوفه های نارنج در شیراز که به بهار نارنج معروف است، بهار شیراز و همچنین آوازه این میوه را تا خارج از مرزهای کشور نیز بیرون برده و هر ساله جشنواره بهارنارنج شیراز افراد زیادی را به خود می بیند. این میوه آنقدر خوشبو و خوش عطر است که در عطرسازی و ساختن اسانس، انواع نوشیدنی های فصلی و عرقیات و تهیه مربا، گز، سوهان و... مورد استفاده قرار می گیرد. البته میوه نارنج در دیگر نقاط کشور از جمله شمال ایران نیز به عمل می آید و مرغوب بوده، اما نارنج شیراز برای عاشقان چیز دیگری است.

محمدحسین علی اکبری / گروه اقتصاد